

Vaimuliku ameti kujunemisest Uues Testamendis

Eesti EKB Koguduste Liidu teoloogiakomisjoni (J. Tammo, M. Remmel, P. Roosimaa, T. Pilli, V. Oras, P. Tamm) arutelude ja ettekannete põhjal koostanud Peeter Tamm.

Peamised seisukohad:

- UT-s kirjeldatud koguduse juhtimisega seotud teenimisülesanded vastavad eelkõige kohaliku koguduse vajadustele ja koguduse elu erinevatele perioodidele.
- Juhtimisega seotud teenimisülesannete puhul on tegu dünaamilise nähtusega, kuna kogudus vajab ja Jumal kingib vastutustundlikke juhte nii karismaatilise ärkamise ja uuenemise intensiivses arengus ja kui ka hilisemas rahulikumas ülesehituse perioodis.
- Ametinimetusest olulisem on sisu – annid, kutsumus Jumalalt ja koguduse tunnustus. Juhtimisega seotud ülesandeid täitvate inimeste erinevad ametinimetused olid mõistetavad vastavas kultuuris ja vastaval ajastul.
- UT eeskujul tuleb arvesse võtta nii Kristuse kutset inimesele kui selle kutse tunnustamist kohaliku koguduse poolt.
- UT-s seostatakse käte pealepanemist vaimuandide edasiandmisega. Tasub läbi mõelda ja praktiseerida erinevate andidega inimeste tööle läkitamise puhul neile vaimuliku tunnustuse andmist ja koguduse juhtide poolt käte pealepanemisega õnnistuse palumist (võib nimetada vastavasse ametisse seadmiseks; siis jääb ordinatsioon koguduse juhtimise tööleseadmise terminiks).
- Ordinatsiooni võib kirjeldada kui juhtimise ja autoriteedi edasiandmist. See on vastavasse ametisse tunnustusega seadmine, mille kaudu ordineeritav saab osa teda ametisse sobivaks pidanud isikute autoriteedist.
- Seejuures on tegu kahepoolse autoriteedi omistamisega – ühest küljest koguduse poolt, kes on ordineeritavat pidanud sobivaks neid juhtima, ja teiselt poolt teiste samasuguses teenimistöös olevate, ent kogenumate töötajate poolt antava tunnustuse ja autoriteediga.

Pikem arutelu:

1. Koguduse juhtimisest Uues Testamendis

1.1 Juhtimise kujunemine ja eeskujud

Alguses oli koguduse juhtimine apostlite osa (vt Ap 2:42). Apostlite põhiline tähelepanu oli suunatud sõna jagamisele (vt Ap 6:2). Ilmselt oli algkoguduse organisatsiooniliseks mudeliks juutluses läbiproovitud sünagoogi mudel. Sünagoogis oli juhtival kohal vanemate kolleegium. Varase kirikuloo ja patristika professor Thomas Böhm Freiburgi Ülikoolist Saksamaal leiab, et kristlik sõnum levis kahe suure misjonilainena. Esmalt võib nimetada juudikristlikke helleniste Stefanose kaaslaste hulgast (Ap 6-8), kes kogudusi rajasid ja nende eest hoolt kandsid. Võimalik, et just selles ja hilisemas Pauluse misjonitöö tulemusel toimuv misjonilaines on olulisel kohal karismaatiliste andidega erinevat rolli täitvad juhid (apostlid, prohvetid, evangelistid, karjased ja õpetajad – Ef 4:11).

Kui Paulus läheb oma esimesele misjonireisile, siis on esimeste pöördujate hulgas nii juute kui ka jumalakartlikke mittejuute. Tagasiteel seab ta rajatud kogudustele vanemad, ilmselt sünagoogi eeskujul. Hilisemas paganamisjonis nimetati koguduse juhte 'ülevaatajateks'. Ilmselt olenes sõnakasutus kultuuriruumist. Juudikristlaste hulgas sobis paremini 'kogudusevanem' (*'presbyteros'*), paganakristlaste juures 'ülevaataja' (*'episkopos'*).

On mõistetav, et koguduse tööd ei saanud korraldada üksnes karismaatilise spontaansuse põhimõttel, vaid see pidi toimuma plaanipäraselt. Vajalikud olid ajalised kokkulepped ja rahaline korraldus. Ka mittejuudi kogudustes toimus esialgu sünagoogi mudel. Tegemist oli läbiproovitud töökorraldusega. Ei ole teada mingit mõjuvat põhjust, miks Paulus oleks pidanud sellest loobuma ja tegevust teisiti korraldama. Et koguduseelu võis olla korraldatud sünagoogi eeskujul, sellele viitavad Fl 1,1 nimetatud ametid: ülevaatajad (*'episkopoi'*) ja abilised (*'diakonois'*). Kui Ap 14:23 on juttu koguduse vanemate ametisse seadmisest, siis ilmselt on just selliseid ameteid silmas peetud. Samu ameteid (*episkopos* ja *diakonos*) on nimetatud ka pastoraalkirjades (1Tm 3:1jj,8,12; 5:17; Tt 1:5,7). Vastavate ametite üldnimetusena sobis hästi ka *Jumala majapidaja 'oikonomos theou'* (Tt 1:7).

Juudi sünagoogis toimus juhtimine ühe või mitme sünagoogi eestseisja ehk sünagoogi vanema poolt. Sünagoogi vanem esindas sünagoogi ja temal oli põhiline ülevaade koosolekute ettenähtud korraldusest. Kodudes toimuvate koosolekute puhul oli loomulik, et juhi roll võis kergesti minna maja peremehele (vt 3Jh 9). Mõiste 'piiskop' tuleb kr *episkopos*, st 'ülevaataja'. Uue testamendi tähenduses ei ole piiskop ulatuslikuma piirkonna koguduste eestseisja ega ülevaataja. Kogudust juhtisid vanemate, täpsemalt piiskoppide kolleegium. Sõnu *vanemad* ja *piiskopid* kasutati vaheldumisi, nagu nt Ap 20:17,28. Piiskoppe mainitakse UT-s alati mitmuses, va nn piiskoppide peeglis 1Tm 3:2. Tervet piirkonda haaravaid ülesandeid täitsid esialgu rändkarismaatikud või Paulusega samasugust õpetust kandvad apostlid (Rm 16:3-7).

Alles II saj kohtab piiskoppi ühe koguduse või territooriumi juhina (monarhiline episkopaat). Kuid ka 1Tm 3:2 võis olla juba tegu ühe juhiga, kelleks võis olla kujunenud maja, kuhu koguneti, peremees. Teised olid abilised. Salmis 12 on abilised mitmuses.

Thomas Böhm märgib, et kogudusliku korra eripära Palestiina-Süüria aladel kuni AD 100 seisneb selles, et kohalik kogudus on kompetentne otsustama kõigi oma tegevusse puutuvate küsimuste üle.

Ühes koguduses võis olla mitu piiskoppi e ülevaatajat (Fl 1:1). Nende ülesanne oli koguduse vaimulik juhtimine. Piiskopid pidid "karja" järele vaatama, Jumala kogudust "karjatama" (Ap 20:28). "Karjatamise" ülesanne on toonud kaasa ka teiste sarnaste ametite tekke (Ef 4:11), millele omistatakse suurt tähelepanu seetõttu, et ka Jeesust nimetatakse 1Pt 2:25 "hingede Karjaseks ja hooldajaks".

1.2 Vaimulikust teenimistööst

Kuna kogudus kui Kristuse ihu esindab maa peal oma Issandat, siis kannab Jeesus Kristus ise hoolt koguduse juhtimise ja struktuuride eest. Me ei leia Uues Testamendis ühte ja ainust ning kõigile kohustuslikku reeglistikku, vaid hoopis suuremat mitmekesisust (vrd nt kirju Korintose kogudusele ja pastoraalkirju). Kuid see ei tähenda suvalist või meelevaldset korda. Uuetestamentlikus koguduses on kogu kristlaskond "püha preesterkond" (1Pt 2:4-10; Ilm 1:6; 5:10; 20:6; 1Kr 12:7jj) – inimese ja Jumala vahendaja ametit pole enam tarvis. Siiski on vastavalt erinevatele vaimuannetele olemas ka erineva teenimisvõimalused ja ametid (1Kr 12:5).

1.3 Ametisse või teenimisse kutsumine

Vt Ap 6:1jj. Kogudus kutsuti kokku, tehti teatavaks valiku kriteeriumid (hea tunnistus, Püha Vaim ja tarkus) ning seitse meest seati **vastavasse** ametisse. Kogudus valis mehed ametisse. Palve ja apostlite käte peale panemisega seati mehed ametisse ning Issand õnnistas neid. Inimlik valik ja Püha Vaimu poolt ametisse seadmine ei ole vastandid, vaid sama asja kaks poolt (vrd Ap 15:28).

Samas loeme ka sellest, et Püha Vaim võis inimesi läkitada uutesse ülesannetesse. See läkitus saab kinnitatud koguduse ja teiste juhtide poolt, inimeste eest palvetatakse käte peale panemisega ja nad saadetakse teele (Ap 13:1-4). Tasub tähele panna, et Püha Vaimu juhtimine ja koguduse osalus selles ei vastandu.